

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO FBiH
INSTITUTE FOR PUBLIC HEALTH FB&H

PUBLICISTIČKA DJELATNOST 2021. – 2024.

Sarajevo/Mostar 2025.

PUBLICISTIČKA DJELATNOST 2021. – 2024.

Sarajevo/Mostar 2025.

UVODNA RIJEČ

Poštovani čitatelji,

S velikim zadovoljstvom predstavljam publikaciju Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine pod nazivom *Publicistička djelatnost 2021.-2024.*

Ova publikacija okuplja na jednom mjestu sve važne dokumente proizašle iz redovitih i projektnih aktivnosti našeg Zavoda u razdoblju od 2021. do 2024. godine. Svaka publikacija je popraćena slikom, kratkim opisom i QR kodom koji omogućava brz i jednostavan pristup cjelovitom tekstu, čineći ovu zbirku korisnim alatom za sve one koji žele proširiti svoja saznanja o javnom zdravstvu.

Ova publikacija je rezultat predanog rada velikog broja stručnjaka Zavoda i ovom prilikom želim izraziti svoju iskrenu zahvalnost svim kolegicama i kolegama koje su svojim trudom, znanjem i entuzijazmom doprinijeli njenom nastanku. Posebno bih se zahvalio dr. sc. Šeili Cilović Lagarji na ideji koja je bila polazna osnova za stvaranje ove zbirke.

Nadam se da će *Publicistička djelatnost 2021.-2024.* služiti kao vrijedan izvor informacija i motivacija za daljnji razvoj javnozdravstvene misije u našoj zemlji.

S poštovanjem,

Doc. dr. sc. prim. Siniša Skočibušić, dr. med.
Ravnatelj Zavoda za javno zdravstvo
Federacije Bosne i Hercegovine

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO FBiH
INSTITUTE FOR PUBLIC HEALTH FB&H

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine je zdravstvena ustanova koja obavlja javnozdravstvenu djelatnost na području Federacije Bosne i Hercegovine preko svojih sektora, službi i odjela.

Osnivač Zavoda je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, u skladu s člankom 54. stavak (1) Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH”, br. 46/10 i 75/13).

Djelatnost Zavoda definirana je člankom 116. i 117. istog Zakona. Između ostalog, Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine predlaže Federalnom ministarstvu zdravstva razvitak politika vezanih za javno zdravstvo i sudjeluje u njihovom provođenju.

Tijela upravljanja, rukovođenja i nadzora nad radom Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine su Upravno vijeće, Ravnatelj i Nadzorno vijeće. Stručna tijela Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine su Stručno vijeće i Etički komitet.

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH funkcioniра u dvije organizacijske jedinice, u Sarajevu i Mostaru, koje čine jedinstvenu funkcionalnu cjelinu.

Misija je biti vodeća stručna, istraživačka i nastavna ustanova iz oblasti javnog zdravstva, od punog povjerenja građana, struke i vlasti, koja kroz nadzor i istraživanje, edukaciju, promociju zdravlja i prevenciju bolesti, suradnju i koordinaciju s drugim ustanovama aktivno utječe na unaprjeđenje organizacije zdravstvene zaštite i zdravlja stanovništva Federacije BiH.

Vizija je očuvanje vodeće uloge u oblasti javnog zdravstva i kreiranje uvjeta za ostvarenje koncepta „zdravi ljudi u zdravoj zajednici”, u suradnji sa zdravstvenim ustanovama, drugim sektorima i uz podršku zajednice.

Mjesečni izvještaj o zaraznim bolestima u Federaciji Bosne i Hercegovine

Kolovoz/Avgust 2024.

* Tabela izdavača: Kolovoz 2024. godine, izdavač: javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 42, ISSN 2813-0888, u obliku elektroničke priloge: broj: 42, ISSN 2813-0888.

** Tabela izdavača: Avgust 2024. godine, izdavač: javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 42, ISSN 2813-0888, u obliku elektroničke priloge: broj: 42, ISSN 2813-0888.

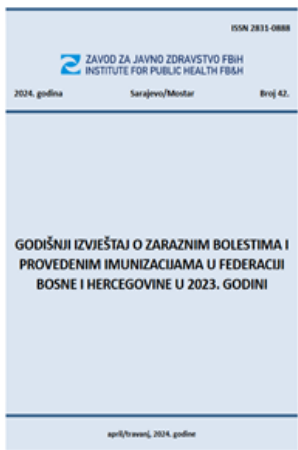
Tabela 1. Izdavač: Kolovoz 2024. godine, broj: 42, ISSN 2813-0888		Tabela 2. Izdavač: Avgust 2024. godine, broj: 42, ISSN 2813-0888	
Sl. broj	Bolest	Sl. broj	Bolest
1.	Uzročnik: dječje	1.	Uzročnik: dječje
2.	Uzročnik: dječje	2.	Uzročnik: dječje
3.	Uzročnik: dječje	3.	Uzročnik: dječje
4.	Uzročnik: dječje	4.	Uzročnik: dječje
5.	Uzročnik: dječje	5.	Uzročnik: dječje
6.	Uzročnik: dječje	6.	Uzročnik: dječje
7.	Uzročnik: dječje	7.	Uzročnik: dječje
8.	Uzročnik: dječje	8.	Uzročnik: dječje
9.	Uzročnik: dječje	9.	Uzročnik: dječje
10.	Uzročnik: dječje	10.	Uzročnik: dječje

MJESEČNI IZVJEŠTAJ O ZARAZNIM BOLESTIMA U FBiH / kolovoz-avgust 2024.

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH je u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima u obavezi provoditi praćenje i izvještavanje kretanja zaraznih bolesti u Federaciji BiH. Shodno tome, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH na osnovu prikupljenih podataka s terena sačinjava mjesečni izvještaj o kretanju zaraznih bolesti u Federaciji BiH. Prikupljanje podataka se vrši na unaprijed utvrđenim izvještajnim obrascima definisanim Pravilnikom.

Prijavljivanje zaraznih bolesti vrši se na osnovu kliničke i/ili laboratorijske dijagnoze i/ili skrininga prema definiciji slučaja i na osnovu stručno-metodološkog uputstva Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, najkasnije do desetog dana tekućeg mjeseca za prethodni mjesec. Redovno se ažurira.

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O ZARAZNIM BOLESTIMA I PROVEDENIM IMUNIZACIJAMA U FBiH 2023.

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH je u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima u obavezi provoditi praćenje i izvještavanje kretanja zaraznih bolesti na nivou Federacije BiH.

Shodno tome, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH na osnovu agregiranih podataka s terena sačinjava godišnji izvještaj o kretanju zaraznih bolesti u Federaciji BiH. Kantonalni zavodi za javno zdravstvo su u obavezi da prikupljene podatke, na unaprijed utvrđenim izvještajnim obrascima definisanim Pravilnikom, dostave Zavodu za javno zdravstvo Federacije BiH najkasnije do 15.2. tekuće godine za prethodnu godinu.

PLAN ZA UVOĐENJE PNEUMOKOKNOG CJEPIVA U PROGRAM IMUNIZACIJE

Uvođenje pneumokoknog cjeviva u redoviti program imunizacije u Federaciji BiH predstavlja važan korak u usvajanju europskih zdravstvenih standarda i osiguravanju bolje zaštite i kvalitete života svih građana, s obzirom na njezin značaj u prevenciji teških oblika bolesti poput upale pluća, meningitisa i bakterijemije, osobito kod najosjetljivijih skupina stanovništva – djece, starijih osoba i kroničnih bolesnika.

Ova inicijativa dodatno naglašava opredjeljenje zemlje da brine o zdravlju i dobrobiti svojih stanovnika u skladu s najvišim međunarodnim normama.

VODIČ ZA NAJBOLE PRAKSE I SIGURNOST IMUNIZACIJE

Osnovni ciljevi ovog Vodiča su: pružiti informacije za zdravstvene radnike i druge sudionike koje će pomoći u rješavanju čestih dilema i zabrinutosti koje se javljaju tokom vakcinacije, a tiču se najčešće određivanja optimalnog vremena aplikacije pojedine doze vakcine, provjere kontraindikacija i mjere opreza, određivanja broja vakcina koje će se primjeniti te tumačenja i odgovora na neželjene pojave; dati smjernice za sistem nadzora nad neželjenim pojavama nakon imunizacije: prijava, istraga, procjena uzročnosti i klasifikacija pojava prema specifičnom uzroku; dati smjernice za komunikacijski plan i prakse o sigurnosti vakcine za stručnu, opću javnost i medije.

PRILAGODAVANJE PROGRAMA IMUNIZACIJE (PPI)

ZAVRŠNO IZVEŠTAJ
NACIONALNI PROJEKAT

PRILAGODAVANJE PROGRAMA IMUNIZACIJE (PPI)

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH je u periodu od maja/svibnja 2017. do oktobra/listopada 2019. godine proveo tri istraživačke studije kroz projekat Prilagođavanja programa imunizacije (PPI) u Federaciji Bosne i Hercegovine. Cilj projekta je identifikovanje faktora koji se odnose na opadanje i suboptimalni odziv na obavezno cijepljenje u Federaciji BiH u cilju izrade strategije za povećanje odziva na cijepljenje i prevenciju epidemija u budućnosti. U okviru PPI primijenjen je pristup koji obuhvata širi pogled na prepreke i pokretače cijepljenja, s uporištem u modificiranom COM-B sistemu (10,11) (sposobnost-mogućnost-motivacija-ponašanje) kao okviru za promjenu ponašanja.

ISSN 2744-1768

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO FBiH
INSTITUTE FOR PUBLIC HEALTH FB&H

ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2021. GODINI

TRAVNIK, 2021.

ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA U FBiH U 2021.

Publikacija Zdravstveno stanje stanovništva i zdravstvena zaštita u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini predstavlja analizu odabranih pokazatelja značajnih za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva i organizacije zdravstvene zaštite za nivo Federacije BiH u 2021. godini. Ova publikacija je plod sveobuhvatnog i kontinuiranog rada većeg broja stručnjaka iz više oblasti javnog zdravstva, ali i velikog broja saradnika. Dominantan izvor podataka za istu je sakupljen redovnom zdravstveno statističkom evidencijom u skladu s Programom statističkih istraživanja u oblasti zdravstva od interesa za Federaciju BiH iz svih deset kantonalnih zavoda za javno zdravstvo, tri klinička centra, 15 općih i kantonalnih bolnica i 80 domova zdravlja, kao i drugih zdravstvenih ustanova na području Federacije BiH. S ciljem sagledavanja šire slike i intersektorijskih dimenzija zdravlja, korišteni su i podaci sakupljeni od strane ustanova izvan zdravstvenog sektora u Federaciji BiH. Konačno, u evaluaciji vodećih faktora rizika po zdravlje koje nije moguće prikupiti redovnom zdravstveno statističkom evidencijom, korišteni su i rezultati posljednjih periodičnih populacionih istraživanja urađenih od strane Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH. Objedinjene i prikladno prezentirane informacije u ovoj publikaciji te uspoređene s metodološki jednako pripremljenim informacijama iz prethodnih godina, daju jasan smjer u kojem se razvijaju zdravstvo i zdravlje u Federaciji BiH.

PILOT PREVENTIVNI PROGRAM RANOG OTKRIVANJA SLABOVIDNOSTI KOD DJECE UZRASTA OD 4 DO 5 GODINA „PREGLEDAJ-PROGLEDAJ“ U FBiH

Prepoznavši javnozdravstvenu važnost ranog otkrivanja slabovidnosti kod djece uzrasta od 4 godine, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH u saradnji sa zdravstvenim i drugim profesionalcima te međunarodnim partnerom UNICEF-om pripremio je, izradio i proveo tokom 2022. godine preventivni program rane detekcije slabovidnosti kod djece uzrasta od 4 godine: „Pregledaj-progledaj!“, koji je obuhvatio četverogodišnjake i petogodišnjake u Federaciji BiH koji pohađaju ustanove za predškolsko obrazovanje.

Kako je ovo bio prvi program te vrste u Federaciji BiH, nazvan je Pilot programom. Podaci prikupljeni tokom provođenja navedenog pilot programa obrađeni su i predstavljeni u ovom izvještaju.

ANALIZA

DVOGODIŠNJE PROVEDBE PROGRAMA RANE DETEKCIJE SLABOVIDNOSTI

Rano otkrivanje slabovidnosti od ključne je važnosti za razvoj djeteta. Bez pravovremene intervencije, djeca s poremećajima vida mogu se suočiti s ozbiljnim poteškoćama u učenju i socijalizaciji, što može imati dugoročne posljedice na njihov život.

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, prepoznavši javnozdravstvenu važnost ranog otkrivanja slabovidnosti kod djece uzrasta od 4 godine, izradio je i proveo tokom 2022. godine Pilot preventivni program rane detekcije slabovidnosti kod djece uzrasta od 4 godine u Federaciji BiH te tokom druge polovine 2023. godine drugi ciklus Preventivnog programa ranog otkrivanja slabovidnosti kod djece uzrasta od 4 godine u Federaciji BiH.

Podaci prikupljeni tokom provođenja navedenog Pilot preventivnog programa te drugog ciklusa Preventivnog programa obrađeni su i prikazani u ovom dokumentu i čine temelj za daljnje unaprjeđenje preventivnih zdravstvenih programa ove vrste.

PREVENTIVNI PROGRAM

ranog otkrivanja slabovidnosti
kod djece uzrasta 4 godine u
Federaciji BiH „Pregledaj –
progledaj“ u 2023. godini
Izvešće o rezultatima Programa

PREVENTIVNI PROGRAM RANOG OTKRIVANJA SLABOVIDNOSTI „PREGLEDAJ-PROGLEDAJ“

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH proveo je Program ranog otkrivanja slabovidnosti kod djece uzrasta 4 godine u Federaciji BiH tokom druge polovine 2023. godine, u saradnji s profesionalcima iz oblasti zdravstva i obrazovanja. Navedeni program je, pored djece koja pohađaju vrtiće, obuhvatio i onu djecu koja ih ne pohađaju. Ovaj Program čini nastavak programskih aktivnosti na ranom otkrivanju slabovidnosti kod djece uzrasta 4 godine u Federaciji BiH.

Podaci prikupljeni tokom provođenja navedenog programa obrađeni su i predstavljeni u ovom izvještaju.

RegiZ PRIRUČNIK ZA KORIŠTENJE SOFTVERSE APLIKACIJE

Sarajevu, 2022. godine

REGIZ PRIRUČNIK ZA KORIŠTENJE SOFTVERSE APLIKACIJE

S ciljem jačanja sistema informisanja stanovništva ili pojedinaca, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH je 2019. godine uveo informatičko/softwareno rješenje "RegiZ" za sve javne i privatne zdravstvene ustanove na području Federacije Bosne i Hercegovine.

Softverskim linkom/VPN konekcijom (VPN/Very Private Network) sve javne zdravstvene ustanove imaju direktnu vezu s nadležnim kantonalnim zavodima za javno zdravstvo, a svih deset kantonalnih zavoda za javno zdravstvo imaju direktnu vezu sa Zavodom za javno zdravstvo Federacije BiH.

ZDRAVSTVENO STATISTIČKI GODIŠNJAK

Zdravstveno statistički godišnjak Federacije Bosne i Hercegovine je publikacija koja daje sveobuhvatan pregled zdravstvenih pokazatelja u Federaciji BiH. Objavljuje se svake godine od 1974. godine, osim tokom ratnog perioda te od 1998. godine izlazi bez prekida.

Zdravstveno statistički godišnjak Federacije Bosne i Hercegovine ima svrhu da pruži osnovne statističke podatke i pokazatelje iz oblasti zdravstva nadležnim organima i institucijama zdravstva Federacije BiH te drugim korisnicima koji su ključni za analizu zdravstvenog stanja stanovništva, kao i za efikasno planiranje i programiranje zdravstvene zaštite.

Zdravstveno-statistički obrasci

ZDRAVSTVENO-STATISTIČKI OBRASCI

Sve javne i privatne zdravstvene ustanove na području Federacije BiH zakonski su obavezne popunjavati jedinstvene zdravstveno-statističke obrasce (zbirne i individualne) i dostavljati nadležnom kantonalnom zavodu za javno zdravstvo.

Na taj način prikupljaju se zdravstveno-statistički podaci za nivo Federacije BiH i publikuju u okviru "Zdravstveno statističkog godišnjaka Federacije Bosne i Hercegovine".

www.zzjzfbih.ba je web stranica Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH na kojoj možete pogledati i preuzeti sve zdravstveno-statističke obrasce.

ISTRAŽIVANJE VIŠKA SMRTNOSTI U FBIH

Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine proveo je, s Federalnim zavodom za statistiku i uz podršku Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), istraživanje viška smrtnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Ovo istraživanje imalo je za cilj procijeniti višak smrtnosti od pandemije COVID-19 u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od 1. januara 2020. godine do 31. decembra 2021. godine, u odnosu na historijski petogodišnji prosjek smrtnosti.

ZAPOSLANI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA U FBIH

Zaposleni u zdravstvenim ustanovama u Federaciji BiH – Zdravstveni sektor obuhvata 80 domova zdravlja, 24 bolnice i 11 zavoda za zaštitu zdravlja stanovništva i javno zdravstvo, gdje zaposleni kadar čine zdravstveni radnici, zdravstveni saradnici te administrativno, tehničko i pomoćno osoblje.

Prema zvaničnim podacima, u zdravstvenim ustanovama u Federaciji BiH 2021. godine bilo je zaposleno 27.814 lica, od čega 73,4% čine zdravstveni radnici. Kada se analiziraju zdravstveni radnici prema vrsti i stepenu stručne spreme, najveći broj zaposlenih (12.619 ili 61,8%) su zdravstveni tehničari (s višom i srednjom stručnom spremom). Broj doktora medicine iznosio je 5.279, što čini 25,8% ukupnog broja zaposlenih zdravstvenih radnika, dok je broj zaposlenih s visokom stručnom spremom, koji su završili Fakultet zdravstvenih studija 1.510 (7,4%). Zaposlenih magistara farmacije je 432 (2,1% ukupnog broja zaposlenih). Nezdravstveni radnici čine 24,8% ukupnog broja zaposlenih. Čak 23,9% zaposlenih u FBIH u 2021. godini imalo je 55 godina ili više.

POVREDE REGISTRIVANE U FBIH

Povrede (S00-T98) predstavljaju značajan javnozdravstveni problem, s obzirom na to da dovode do velike invalidnosti, nesposobnosti i smrtnosti. Na nivou primarne zdravstvene zaštite, u 2021. godini registrovano je 39.287 osoba s povredama, trovanjima i drugim spoljašnjim uzrocima (S00-T98) i stopom morbiditeta od 181,2/10.000.

Prema podacima mortalitetne statistike, od posljedica povreda/nasilnih smrti (V01-Y98) umrlo je 465 lica, sa stopom smrtnosti od 21,4/100.000. Najčešće registrovane povrede su dislokacija, iščašenje i uganuće (S03, S13, S33...) sa stopom povrjeđivanja od 19,9/10.000, zatim efekti stranog tijela (T15-T19) sa stopom povrjeđivanja od 6,6/10.000.

KONGENITALNE MALFORMACIJE REGISTRIVANE U FBIH

Kongenitalne malformacije predstavljaju značajan javnozdravstveni problem, s obzirom na to da dovode do invalidnosti, nesposobnosti i pritiska na zdravstveni sistem, kao i problem socijalne integracije oboljelih.

Najčešće urođene kongenitalne malformacije su srčane mane, rascjep nepca, mišićno koštane deformacije i Down sindrom. Monitoring i praćenje učestalosti kongenitalnih malformacija igraju ključnu ulogu u ranom otkrivanju ovih stanja.

Od 2019. godine kada počinje korištenje informacionog sistema RegiZ pa do kraja 2023. godine, ukupan broj prijavljenih kongenitalnih malformacija iznosi 755. U 2022. godini od kongenitalnih malformacija, deformacija i hromozomskih abnormalnosti preminulo je 13 djece mlađe od jedne godine. U 2023. godini taj broj se smanjio na 10, što predstavlja blagi pad. Međutim, uprkos ovom smanjenju, broj smrtnih slučajeva još uvijek je visok.

ANALIZA LIJEČENIH OVISNIKA OD PSIHOAKTIVNIH SUPSTANCI U FBIH

Sve ustanove u Federaciji Bosne i Hercegovine koje dolaze u kontakt s liječenim ovisnicima i bave se njihovim liječenjem i rehabilitacijom imaju obavezu popunjavanja prijave. Podaci se unose u informacijski sistem Zavoda za javno zdravstvo FBiH poznat kao RegiZ, koji funkcioniše kao registar liječenih ovisnika.

Ovaj registar je u funkciji od 2019. godine, kada je stupio na snagu 'Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja individualnih izvještajnih obrazaca i drugih pomoćnih obrazaca za vođenje evidencija' (Službene novine FBiH, broj 61/18). Prema podacima iz registra liječenih ovisnika o psihoaktivnim supstancama u Federaciji Bosne i Hercegovine, do sada je registrovano 1.120 liječenih ovisnika, s prevalencijom od 51,6 na 100.000 stanovnika. Zavodi za liječenje bolesti ovisnosti smješteni su u Kantonu Sarajevo i Zeničko-dobojskom kantonu, zbog čega je u tim kantonima registrovan najveći broj liječenih ovisnika.

PREGLED DONACIJA NA PODRUČJU FBIH, MART 2020. - MART 2022.

Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH je u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima od početka pandemije COVID-19 bio aktivno uključen u aktivnosti prevencije, nadzora i zaštite zdravlja stanovništva Federacije BiH. Uz povjerenje Vlade Federacije BiH, Zavod je koordinirao i samostalno uvezio, čuvao u sustavu hladnog lanca i distribuirao zdravstvenim ustanovama na području Federacije BiH kupljena i donirana cjepiva iz više zemalja te nabavljena putem projekta EU4HEALTH i COVAX mehanizma. Pored cjepiva, Zavod je sudjelovao u iskazivanju potreba, raspodjeli i distribuciji svih donacija navedenih u ovom dokumentu.

Tokom pandemije COVID-19 Bosna i Hercegovina dobila je mnogobrojne donacije, a ovaj dokument ima za cilj napraviti pregled donirane medicinske, sanitetske opreme i vakcina. Navedene donacije dostavljene su kantonalnim kriznim štabovima, kantonalnim zavodima za javno zdravstvo i zdravstvenim ustanovama na području Federacije BiH.

PRIRUČNIK O POPUNJAVANJU POTVRDE O SMRTI

Priručnik je nastao kao rezultat projekta EUROSTAT-a (Europskog ureda za statistiku) koji je izradio ISTAT (Talijanski institut za statistiku) u Odsjeku "Mortalità per Causa" s ciljem unaprjeđenja kvalitete mortalitetnih podataka koji se prikupljaju na temelju informacija koje sadržava potvrda o smrti.

Osnovna namjena ovog priručnika jest da se kao jedinstveni standard uvrsti u edukaciju osoba koje ispunjavaju i ovjeravaju potvrde o smrti u zemljama članicama EU-a, Europske gospodarske zone (EEA), Europske slobodne trgovinske zone (EFTA), zemljama pristupnicama i kandidatima. Priručnik slijedi smjernice SZO-a i preporuke EUROSTAT-a o izgledu i sadržaju potvrde o smrti i načinu prikupljanja informacija.

MEDUNARODNE SMJERNICE ZA POTVRĐIVANJE I KLASIFIKACIJU (ŠIFRIRANJE) COVID-19 KAO UZROKA SMRTI

Ovaj dokument opisuje potvrđivanje i klasifikaciju (šifriranje) smrti povezanih s oboljenjem COVID-19. Primarni cilj je identifikovanje svih smrtnih slučajeva nastalih uslijed oboljenja COVID-19.

U pogledu smrtnih slučajeva koji su povezani s oboljenjem COVID-19, važno ih je evidentirati i prijavljivati na jedinstven način.

PROGRAM MJERE ZAŠTITE ORALNOG ZDRAVLJA U FBiH „ZUBE PREGLEDAJ—OSMIJEH SAČUVAJ“

Prepoznajući važnost očuvanja oralnog zdravlja djece, Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine realizovao je 2023. godine Pilot program u Zapadnohercegovačkom kantonu.

Cilj programa bila je procjena stanja oralnog zdravlja djece u dobi od 6 i 12 godina, uz praćenje sljedećih parametara: dentalni status (KEP i kep), indeks značajnog karijesa (SiC) i indeks oralne higijene.

Nakon uspješno realizovanog Pilot projekta, tokom 2024. godine aktivnosti programa oralnog zdravlja 'Zube pregledaj, osmijeh sačuvaj' uspješno su provedene u još četiri kantona: Unsko-sanskom, Posavskom, Bosansko-podrinjskom i Kantonu 10.

Ukupno je pregledano 4.159 djece.

FEDERALNA JAVNOZDRAVSTVENA PROMOTIVNA PLATFORMA

Federalnu javnozdravstvenu promotivnu platformu trenutno čine 44 LCD monitora (Vestel PN55) za opće informiranje i oglašavanje javnozdravstvenih tema u Federaciji BiH.

Za sadržaj informativno – edukativnog i promo materijala koji se emituje na LCD uređajima odgovoran je tim stručnjaka Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH. Tijekom pandemije COVID-19, prvenstveno su se emitirali sadržaji producirani u kampanji promocije imunizacije protiv COVID-19: ključne poruke, videoizjave i pozivi zdravstvenih autoriteta na imunizaciju te pozivi drugih stručnjaka, poznatih ličnosti, poglavara religijskih zajednica i ostalih građana. Nakon pandemije COVID-19, na LCD uređajima emituju se i materijali iz drugih javnozdravstvenih tema. Za emitiranje informativno – edukativnog i promo materijala trenutno je zadužen glasnogovornik Zavoda, a emitiranje se obavlja preko BIZON media sustava za upravljanje i distribuciju sadržaja. Zdravstvene ustanove i institucije kojima su donirani LCD uređaji zahvalili su se UNICEF-u BiH i Zavodu za javno zdravstvo Federacije BiH na vrijednim donacijama.

Svi stanovnici imaju pravo na točne, provjerene, relevantne i pravovremene informacije od značaja za zdravlje!

ISTRAŽIVANJE NADZORA I ZAŠTITE ZDRAVLJA ZAPOSLENIKA U FBIH S FOKUSOM NA BOLESTI OVISNOSTI

Svi rezultati dobijeni tokom ovog istraživanja predstavljaju dobru osnovu za analizu aktuelne situacije u različitim ustanovama, kompanijama i organizacijama u pogledu nadzora nad bolestima ovisnosti zaposlenika, kao i argument za definisanje prioriteta u planiranju i realizaciji budućih intervencija poboljšanja uslova rada i smanjenja potencijalnih bolesti ovisnosti zaposlenih.

Poseban značaj rezultata istraživanja predstavlja činjenica da su uzorkom istraživanja prema tipu obuhvaćene ustanove, kompanije i organizacije iz javnog, privatnog i civilnog sektora, a prema djelatnosti relevantni predstavnici javnog i realnog sektora, čije specifičnosti djelatnosti treba uzeti u obzir kod planiranja budućih preventivnih intervencija usmjerenih na bolesti ovisnosti zaposlenika.

MAPIRANJE DOSTUPNOSTI ZDRAVSTVENIH RESURSA I USLUGA U VEZI S PREVENCIJOM RAKA GRLIĆA MATERICE I RAKA DOJKE U FEDERACIJI BIH U 2023. I 2024. GODINI

Is-

kustva struke pokazuju da se za smanjenje stope obolijevanja i smrtnosti od raka grlića materice i raka dojke preporučuju redovne zdravstvene kontrole, citološki nalaz (PAPA-test), kao i imunizacija protiv humanog papiloma virusa (HPV) te samopregled dojki, ultrazvučni pregled i mamografija.

S ciljem prikupljanja pouzdanih podataka koji će predstavljati osnovu za izradu sveobuhvatnog Programa prevencije raka grlića materice i raka dojke u Federaciji BiH, provedeno je istraživanje "Mapiranje dostupnosti zdravstvenih resursa i usluga u vezi s prevencijom raka grlića materice i raka dojke u Federaciji BiH u 2023. i 2024. godini" od strane Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, u saradnji s Federalnim ministarstvom zdravstva i uz podršku Populacijskog fonda Ujedinjenih nacija BiH (UNFPA). Podaci dobiveni navedenim istraživanjem predstavljeni su u ovom izvještaju.

VODIČ ZA PREVENCIJU PUŠENJA MEĐU ŠKOLSKOM DJECOM

Zavod za javno zdravstvo FBiH pripremio je dokument metodološkog okvira za nastavne planove i programe obrazovnih ustanova u Federaciji BiH na temu prevencije pušenja i upotrebe duhana, duhanskih i ostalih proizvoda.

Metodološki okvir daje osvrt na složenost faktora koji utiču na iniciranje pušenja među školskom djecom, posljedice pušenja i izloženost duhanskom dimu i zdravlje djece te model prevencije pušenja u školskim okruženjima putem edukacije djece kroz tematske cjeline koje je potrebno uključiti u nastavne planove i programe osnovnih i srednjih škola u Federaciji BiH.

Predložene tematske cjeline su: sastav duhanskog dima, način korištenja duhanskih proizvoda i vrste duhanskog dima, posljedice duhanskog dima po zdravlje, vrsta duhanskih proizvoda, kao i kako prestati s pušenjem.

VODIČ ZA PREVENCIJU PUŠENJA MEĐU ŠKOLSKOM DJECOM

Podaci istraživanja Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH naglašavaju značaj problema pušenja među djecom i mladima u Federaciji BiH.

U analizi stavova i ponašanja školske djece vezanih za pušenje, koristimo se rezultatima „Globalnog istraživanja pušenja među školskom djecom i mladima (GYTS)“, a rezultati posljednjeg kruga ovog istraživanja urađenog 2019. godine potvrdili su da je pušenje još uvijek vodeća bolest ovisnosti među školskom djecom u Federaciji BiH. Nažalost, podaci istog istraživanja skrenuli su pažnju i na činjenicu da školska djeca u Federaciji BiH više konzumiraju duhanske proizvode u odnosu na svoje vršnjake u zemljama u okruženju.

Zdravlje djece predstavlja prioritet iznad svih drugih prioriteta. Upravo u tome i leži značaj i uloga javnog zdravstva, da kroz saradnju s drugim relevantnim sektorima u zajednici ostanemo posvećeni prevenciji pušenja među školskom djecom i stvaranju okruženja bez duhanskog dima.

BILTEN ZAVODA

Bilten Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH je publikacija koja predstavlja značajan dio publicističke djelatnosti Zavoda, a priprema se s ciljem informiranja relevantnih institucija u zdravstvenom i drugim sektorima, organizacija civilnog društva, domaćih i međunarodnih partnerskih ustanova i organizacija, sredstava medija i šire javnosti o aktualnostima iz djelokruga rada Zavoda. Putem Biltena objavljujemo sadržaje o aktivnostima koje implementira Zavod za javno zdravstvo FBiH iz oblasti nadzora nad faktorima rizika po zdravlje, analize putem pokazatelja zdravstveno statističkog sistema, populaciona istraživanja vezana za zdravlje stanovništva, sistemska istraživanja organizacije zdravstvene zaštite, realizaciju preventivnih programa, intervencije promocije zdravlja te edukativne aktivnosti na unaprjeđenju znanja zdravstvenih i drugih profesionalaca, u skladu sa svojim ingerencijama. Također, Bilten daje osvrt na realizaciju brojnih projekata u sklopu razvijanja međunarodne suradnje s relevantnim regionalnim javnozdravstvenim institucijama i međunarodnim organizacijama, uz pomoć kojih Zavod provodi svoju misiju kao stručno-referentna i naučno-istraživačka ustanova u oblasti javnog zdravstva. Bilten izlazi kvartalno, u elektronskoj verziji, naizmjenu na hrvatskom i bosanskom jeziku.

PROMOTIVNI MATERIJALI

Informativno – edukativni i promidžbeni materijal koji kontinuirano producira Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine namijenjen je stručnoj i općoj javnosti. Distribuiraju se u sve sredine u FBiH, posebno u zdravstvene ustanove. Objavljuje se na internetskoj stranici Zavoda i na zavodskim društvenim mrežama (FB, INSTA, X, YT) te putem kanala komunikacije mnogobrojnih partnera Zavoda.

Tiskani, elektronički i online mediji u Federaciji su korisni i nezaobilazni partneri u prenošenju javnozdravstvenih poruka i naših promotivnih materijala.

Među produciranim materijalima su posteri i letci o redovitoj imunizaciji, kalendar imunizacije za djecu i mladež, o humanom papiloma virusu (HPV), cjepivu protiv HPV u imunizacijskom programu, o pneumokoku (*Streptococcus pneumoniae*) – bakteriji koja uzrokuje pneumokoku bolest i novom cjepivu protiv pneumokoka u redovitom imunizacijskom programu.

Producirani su i materijali o prevenciji kroničnih nezazarnih bolesti kao što su karcinomi, bolesti srca i krvotoknog sustava i dijabetes, materijali o drugim preventivnim programima koje provodi Zavod kao što su Program oralnog zdravlja djece "Zube pregledaj-osmijeh sačuvaj", Preventivni program ranog otkrivanja slabovidnosti djece „Pregledaj – progledaj“, materijali o štetnim efektima pušenja i izloženosti duhanskom dimu, o kvalitetu zraka zatvorenog prostora, o važnosti dojenja, zdravije prehrane te higijene općenito, a posebno higijene ruku te brojni drugi materijali koji prate rad sektora, službi i odjela Zavoda.

PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE I UPOSLENIKE U ŠKOLAMA - VODIČ ZA ZDRAVU ISHRANU DJECE ŠKOLSKOG UZRASTA

Priručnik predstavlja instrument za praktičnu implementaciju Smjernica/standarda za zdravu ishranu djece predškolskog i školskog uzrasta, Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. Izradu Priručnika razvijenog od strane Zavoda za javno zdravstvo FBiH je podržao Unicef kroz projekat „Zdravo jedi, zdravo rasti!“. Priručnik je namijenjen nastavnicima i uposlenicima u školama, kako bi im se olakšao rad s djecom i roditeljima na promociji zdrave ishrane.

U Priručniku se nalaze poglavlja o značaju ishrane za zdravlje u školskoj dobi, ulozi škole u ishrani učenika, o sastojcima hrane i njihovoj ulozi, planiranju ishrane i primjerima pravilnog „tanjira hrane“, rasporedu i pripremi obroka, o osiguranju zdravstvene ispravnosti hrane, o prostorima za pripremu i serviranje hrane u školama i uputama te o značaju fizičke aktivnosti i zdravlja zuba i preporukama za njihovo unaprjeđenje.

PRIRUČNIK ZA RODITELJE – VODIČ ZA ZDRAVU ISHRANU DJECE PREDŠKOLSKOG UZRASTA

Priručnik predstavlja instrument za praktičnu implementaciju Smjernica za zdravu ishranu djece uzrasta od 0 do 3 godine, Federalnog ministarstva zdravstva i Smjernica/standarda za zdravu ishranu djece predškolskog i školskog uzrasta, Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. Izradu Priručnika, razvijenog od strane Zavoda za javno zdravstvo FBiH podržao je UNICEF kroz projekat „Zdravo jedi, zdravo rasti!“.

Priručnik je namijenjen roditeljima djece predškolskog uzrasta kao pomoć u ostvarenju roditeljske uloge u formiranju pravilnih prehrambenih navika svog djeteta.

Priručnik sadrži poglavlja o značaju ishrane za zdravlje predškolske djece, o sastojcima hrane i njihovoj ulozi, sadržaju dnevnih jelovnika predškolske djece po vrstama namirnica, o piramidi ishrane i „Mom tanjiru hrane“ i primjerima jelovnika za glavne obroke i užinu te poglavlja o serviranju hrane i kuhanju sa djecom, o osiguranju zdravstvene ispravnosti hrane te o značaju fizičke aktivnosti u predškolskom uzrastu.

VODIČ O ZDRAVOJ ISHRANI ZA ŠKOLSKU DJECU

Vodič predstavlja instrument za praktičnu implementaciju Smjernica/standarda za zdravu ishranu djece preškolskog i školskog uzrasta, Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. Izradu Vodiča, razvijenog od strane Zavoda za javno zdravstvo FBiH je podržao Unicef kroz projekat „Zdravo jedi, zdravo rasti!“.

Vodič je namijenjen djeci preškolskog uzrasta, s ciljem da se na jednostavan i za djecu razumljiv način, predstave osnovni principi pravilne ishrane i daju preporuke kako da se zdravo hrane.

Vodič sadrži poglavlja o zdravoj ishrani školske djece, hrani i hranjivim materijama, a uključuje i vodič „Moj tanjir hrane“ i jednostavne jelovnike za glavne obroke. U vodiču se skreće pažnja i na važnost zdravlja zuba i objašnjava pojam energetske ravnoteže i njenog značaja u održavanju zdrave tjelesne težine.

UPUTSTVO ZA IMPLEMENTACIJU INICIJATIVE „ODGOJNO OBRAZOVNE USTANOVE PRIJATELJI ZDRAVE ISHRANE“

Metodološko uputstvo za implementaciju inicijative „Odgojno obrazovne ustanove prijatelji zdrave ishrane“ razvijeno je od strane Zavoda za javno zdravstvo FBiH kroz projekat „Zdravo jedi, zdravo rasti!“ koji je podržao UNICEF. Uputstvo je napravljeno s ciljem da se ustanovama olakša akreditacioni proces i ispunjenje kriterija za sticanje naslova „Odgojno obrazovna ustanova prijatelj zdrave ishrane“.

U Uputstvu je data argumentacija za pristupanje akreditacionom procesu, opisan okvir Inicijative, predstavljeni koraci u implementaciji Inicijative na globalnom planu te koraci u implementaciji na nivou vrtića/škole, uključujući ključne komponente i kriterije. Opisani su koraci u formiranju vrtićke/školske radne grupe, predstavljeni instrumenti za samoprocjenu, koraci u razvoju akcionog plana i dati primjeri aktivnosti i pomagala u implementaciji akcionog plana. Navedeni su i koraci u kreiranju suportivne vrtićke/školske sredine te koraci vezani za dodjelu certifikata i proces reakreditacije. Uputstvo sadrži i listu priloga koji su dati ustanovama kao pomagala u provođenju akreditacionog procesa i u ispunjenju kriterija.

PRAVILNA PREHRANA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI - VODIČ ZA RODITELJE

„Pravilna prehrana djece predškolske dobi - vodič za roditelje“ je rezultat zajedničkih aktivnosti četiri partnera u projektu „Zdrava ishrana predškolske djece“ – „HEPSC“ financiranim iz programa teritorijalne suradnje INTERREG IPA Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014.-2020. i sufinansiranim sredstvima EFRR i IPA II fondova Europske unije. Projekat se bavio unaprjeđenjem usluga vezanih za ishranu djece predškolske dobi i unaprjeđenjem kapaciteta različitih dionika, uključujući roditelje za koje je, s obzirom na to da predstavljaju najvažniju kariku u obezbjeđenju zdrave ishrane i formiranju prehrambenih navika svoje djece, pripremljen ovaj vodič.

U vodiču je jednostavnim jezikom opisana važnost ishrane za rani rast i razvoj djeteta, predstavljene su osnovne funkcije hrane i principi zdrave ishrane upotrebom modela piramide i „Mog tanjira hrane“. Podcrtana je važnost doručka u ishrani djece, a uz pomoć modela medalja dati su primjeri zdravijih opcija po pojedinim grupama namirnica. Vodič je ukazao i na važnost fizičke aktivnosti za zdravlje djece predškolske dobi.

PRAVILNA PREHRANA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI - VODIČ ZA ZDRAVSTVENE VODITELJICE, ODGOJITELJE I KUHINJSKO OSOBLJE

„Pravilna prehrana djece predškolske dobi - vodič za zdravstvene voditeljice, odgojitelje i kuhinjsko osoblje“, rezultat je zajedničkih aktivnosti četiri partnera u projektu „Zdrava ishrana predškolske djece“ – „HEPSC“ financiranim iz programa teritorijalne suradnje INTERREG IPA Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014.-2020. i sufinansiranim sredstvima EFRR i IPA II fondova Europske unije. Projekat se bavio unaprjeđenjem usluga vezanih za ishranu djece predškolske dobi i unaprjeđenjem kapaciteta različitih dionika, uključujući zdravstvene voditeljice, odgojitelje i kuhinjsko osoblje koji, pored roditelja, imaju presudnu ulogu u obezbjeđenju zdrave ishrane u odgojno-obrazovnim ustanovama i formiranju prehrambenih navika djece.

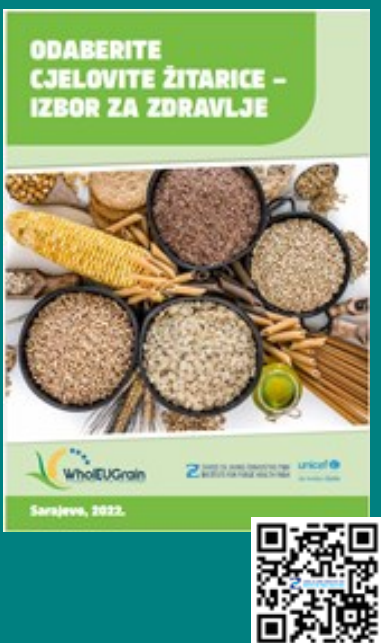
Vodič sadrži upute o broju i nutritivnom sadržaju obroka, sastojcima hrane, izboru hrane, načinu njene pripreme i hrani koja se ne preporučuje u ishrani djece unutar predškolskih ustanova.

PROJECT HEPSC Healthy eating preschools children - Cross-Border Brochure

Brošura o projektu HEPSC publikovana na engleskom jeziku, nastala je u sklopu zajedničkih aktivnosti četiri partnera u projektu „Zdrava ishrana predškolske djece“ - „HEPSC“ finansiranim iz programa teritorijalne suradnje INTERREG IPA Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora 2014.-2020. i sufinansiranim sredstvima EFRR i IPA II fondova Evropske unije. Brošura je pripremljena s ciljem da se šira prekogranična publika upozna sa sadržajem i aktivnostima projekta, planovima za nastavak projekta, kao i da se privuku novi partneri.

U brošuri su predstavljene aktivnosti i rezultati koje je polučio projekat vezane za edukaciju djece. Prikazani su edukativni moduli rada s djecom, a moduli sadrže i dijelove vezane za roditelje i osoblje odgojno-obrazovnih ustanova. Nadalje, u brošuri su predstavljeni promotivni materijali koji su korišteni u radu s djecom, kao i instrumenti za evaluaciju ishoda provedenih edukacija.

BROŠURA „ODABERITE CJELOVITE ŽITARICE – IZBOR ZA ZDRAVLJE“

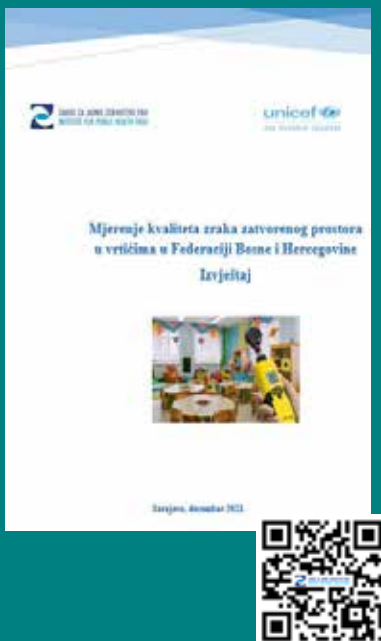
Brošura je nastala kao dio promotivnih aktivnosti projekta „WholeEUGrain“, finansiranog iz sredstava Trećeg zdravstvenog Programa Evropske Unije, koji je imao za cilj promociju konzumacije cjelovitih žitarica u populaciji putem povećanja raspoloživosti proizvoda od cjelovitih žitarica, podizanja svijesti populacije o značaju cjelovitih žitarica za zdravlje i podizanja znanja o načinu odabira cjelovitih žitarica.

Brošura sadrži upute za odabir cjelovitih žitarica opisujući nutritivni sastav i karakteristike svih pojedinih nutrijenata sadržanih u svakoj od navedenih cjelovitih žitarica uključujući vlakna, proteine, vitamine B skupine, antioksidanse, željezo, bakar, selen, kalij i magnezij. Pored definicije cjelovitih žitarica i informacija o njihovom nutritivnom sastavu, za svaku cjelovitu žitaricu od „A do Ž“ date su upute za pripremu zdravih obroka i koristi njihove konzumacije za zdravlje. Također su date i preporuke struke o poželjnom dnevnom unosu cjelovitih žitarica i primjeri kako se može postići željeni unos.

IZVJEŠTAJ „ISPITIVANJE SIGURNOSTI METODA ZBRINJAVANJA MEDICINSKOG OTPADA U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA NA PODRUČJU FBiH“

U Izvještaju o istraživanju “Ispitivanje sigurnosti metoda zbrinjavanja opasnog medicinskog otpada u zdravstvenim ustanovama na području Federacije BiH” provedenom od strane Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH 2022. godine, koje je finansijski podržao Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH, prikazani su rezultati istraživanja sigurnosti metoda zbrinjavanja opasnog medicinskog otpada u ispitivanim zdravstvenim ustanovama sva tri nivoa zdravstvene zaštite na području Federacije Bosne i Hercegovine. Istraživanje je uključilo sve karike u sistemu upravljanja ovom vrstom otpada- način sakupljanja, skladištenja, transporta i obrade/ uništavanja opasnog medicinskog otpada (infektivni, patološki, hemijski, radioaktivni, farmaceutski otpad, oštri predmeti, posude pod pritiskom). U izvještaju je prikazan i model pravilnog rukovanja pojedinim vrstama ovog otpada uključujući razvrstavanje, transport, skladištenje i konačnu obradu.

IZVJEŠTAJ „MJERENJE KVALITETA ZRAKA ZATVORENOG PROSTORA U VRTIĆIMA U FBiH“

Izvještaj “Mjerenje kvaliteta zraka zatvorenog prostora u vrtićima u Federaciji BiH” nastao je kao rezultat provedenog istraživanja koje je Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH proveo uz podršku UNICEF-a BiH u odabranim vrtićima na području Federacije BiH 2023. godine.

Uvodni dio Izvještaja sadrži poglavlja o glavnim zagađivačima zraka unutrašnjeg prostora i uticaju zagađenog zraka unutrašnjeg prostora na zdravlje djece. U nastavku je opisana metodologija istraživanja uključujući mjerenja kvaliteta zraka i obradu podataka te metodologija provođenja edukativnih radionica za osoblje vrtića. Potom su navedeni rezultati mjerenja kvaliteta zraka zatvorenog prostora i preporuke za njegovo unaprjeđenje, kao i rezultati vezani za obuhvat osoblja provedenom edukacijom. U konačnici su date i preporuke za daljnju edukaciju roditelja od strane educiranog vrtićkog osoblja o uticaju zagađenog zraka unutrašnjeg prostora na zdravlje djece i mjerama prevencije.

*Ovu Publikaciju su zajednički
pripremili predani zaposlenici
Zavoda za javno zdravstvo
Federacije BiH*

Arapović Maja
Bešić Azemina
Blažević Mía
Brajković Nino
Cilović-Lagarija Šeila
Čengić Neira
Čović Ivana
Dorić Senad
Hadrović Nejra
Hadžović Mirsada
Hadžimeragić-Filipović Aida
Halilbašić Benjamin
Maksumić-Dizdarević Adnana
Nedić Rozalija
Isaković Amna
Kojović Maja
Musa Sanjin
Ostojić Maja
Ramić-Čatak Aida
Skočibušić Siniša
Skalonja Elma
Smječanin Mirsad
Sokić Begović Elma
Tahirović Senada
Tukulija Sanela
Vilić-Švraka Aida
Žiga Elvedina

DOSTUPNI NA:

www.zzjzfbih.ba

Zahvaljujemo na iskazanom interesu i stojimo na raspolaganju za slanje tiskanog primjerka prezentiranih publikacija, ovisno o dostupnosti.

**ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

Organizacijska jedinica u Mostaru

📍 Vukovarska 46
☎ +387 36 382 101
✉ kabinet.mo@zzjzfbih.ba

Organizacijska jedinica u Sarajevu

📍 Maršala Tita 9
☎ +387 33 564 601
✉ kabinet.sa@zzjzfbih.ba

